

Halina Ginter, Jan Kleszcz, Dariusz Kozera, Wiesław Nawrocki, Jacek Koj

Częstochowa-Jasna Góra, st.
79-Bastion Św. Trójcy, AZP 86-48/3-

Informator Archeologiczny : badania 26, 117

1992

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

stałym udziałem archeologa, które trwały od maja do grudnia 1992 r. We wstępnej fazie badań Biuro Badań i Pomiarów Nieniszczących Krakowskiego Przedsiębiorstwa Geodezyjnego wykonało rozpoznanie metodą radarową (radar SIR-8).

Spod nasypów odkryto pierwotny bastion, zajmujący centralną część obecnego i dokładnie nanizany na jego główną oś. Trzon obiektu stanowi nasyp gruzowo-ziemny obmurowany ścianami, które do wysokości gzymsu kordonowego, biegnącego wokół bastionu, przetrwały w całości. Powyżej gzymsu ściany znajdują się w stanie szczątkowym, jednakże zachowały się fragm. ścian przedpiersia z obu stron dziane cegłą. Bastion wybudowano na planie regularnego pięcioboku, powiązanego integralnie z dochodzącymi do niego kurtynami północnego i zachodniego frontu twierdzy. Wszystkie ściany od zewnątrz uformowane są skarpowo, od wewnętrznej strony pionowo. W pobliżu kątów barkowych w przedpiersiach barków i kurtyn zachowały się częściowo lub w całości rozglifione strzelnice na broń ręczną. Cegła stanowiąca licówkę ścian, regularnie formowana, tworzy w licu układ główka-wozówka-główka. Materiał ruchomy z warstw gruzowo-ziemnych jest niezbyt liczny, o charakterze śmietniskowym (ceramika z naczyń, fragm. kafli, naczynia szklane, kości zwierzęce).

Wyodrębniono dwie główne fazy budowy pierwotnego bastionu:

Faza I — budowa wysokiego, niedużego bastionu o konstrukcji kamiennie-ceglanej, na planie regularnego pięcioboku, z czołami o kierunkach minimalnie zbieżnych z linią kurtyn ($1,5^\circ$), wysokimi barkami prostopadłymi do kurtyn; przedpiersie murowane, ze strzelnicami na broń ręczną, zamykające taras połączony z chodnikami strzeleckimi kurtyn; przy barkach sklepienie kazamaty z działobitniami; w szyi bastionu murowany nadszańiec na planie wydłużonego czworoboku. Datowanie: XVI/XVII lub pocz. XVII w.

Faza II — modernizacja bastionu: podwyższenie o ok. 3 m tarasu przez jego nadsypanie, uformowanie ziemnych przedpiersi ze strzelnicami wrębowymi na broń ciężką; wzmocnienie czoła bastionu murem kamiennym, podparcie narożników skarpami, postawienie wieżyczek (kawalier), przebudowa nadszańca. Datowanie: około poł. XVII w.

Materiał ruchomy i szczegółowa dokumentacja znajdują się w Państwowej Służbie Ochrony Zabytków w Częstochowie.

Badania bastionu zakończono, prowadzone są prace projektowe: zabezpieczenia odkrytego bastionu, adaptacji i ekspozycji.

Częstochowa-Jasna Góra
st. 79-Bastion Św. Trójcy
AZP 86-48/30

Biuro Badań i Pomiarów Nieniszczących
Krakowskiego Przedsiębiorstwa
Geodezyjnego

Badania wykonali mgr mgr Halina Ginter, Jan Kleszcz, Dariusz Kozera i Wiesław Nawrocki. Sprawozdanie na podstawie dokumentacji — mgr Jacek Koj.

Badania rozpoznawcze struktur podpowierzchniowych radarem SIR-8 w obrębie Bastionu Św. Trójcy wykonano dla potrzeb przyszłych prac remontowych (opracowania harmonogramu i zakresu badań architektonicznych) tego fragmentu twierdzy jasnogórskiej. Analiza zapisów falowych pozwoliła ustalić podpowierzchniowy zasięg murów kurtyn i fakt ich częściowego uszkodzenia, występowanie reliktyw zabudowy (pierwotny bastion?), istnienie fragm. sklepień (na gł. ok. 2 m), istnienie pojedynczych elementów zabudowy (filary?).

Dokumentacja znajduje się w Państwowej Służbie Ochrony Zabytków w Częstochowie. Termin przystąpienia do prac na Bastionie Św. Trójcy nieokreślony.